

תוכן העניינים

ז	—	—	—	—	—	אדמונד הוסרל ומקורות הפינמינולוגיה
ח	—	—	—	—	—	א. שלב ראשון: הקד יסודות המאטימאטיקה
יב	—	—	—	—	—	ב. אינטנציונאליות והימנעות משיפוט פינמינולוגית
יט	—	—	—	—	—	ג. ארבעה מקורות של הפינמינולוגיה הטראנסצנדנטאלית
כז	—	—	—	—	—	ד. האני הטראנסצנדנטאלי והצמצומים
כט	—	—	—	—	—	ה. הגוסח המתורגם ותולדותיו
לד	—	—	—	—	—	ו. התרגום
לו	—	—	—	—	—	ביבליוגראפיה
לט	—	—	—	—	—	אגרון מונחים
1	—	—	—	—	—	מ ב ו א
1	—	—	—	—	—	א. הגיונותיו של דיקארט כאב־דיוקן של הארה פילוסופית
3	—	—	—	—	—	עצמית
7	—	—	—	—	—	ב. הכורח שבראשית ראדיקאלית חדשה של הפילוסופיה
7	—	—	—	—	—	הגיון ראשון: הדרך אל האני הטראנסצנדנטאלי
7	—	—	—	—	—	ג. הערעור הקארטזיאני והרעיון המנחה לביסוסו של המדע
9	—	—	—	—	—	ד. גילוי משמעותו התכליתית של המדע על־ידי השתקעות
12	—	—	—	—	—	בו כבתופעה נואימאטית
15	—	—	—	—	—	ה. האוודנציה והאידיאה של מדע אמיתי
17	—	—	—	—	—	ו. סוגי האוודנציה. הדרישה הפילוסופית לאוודנציה מופתית וראשונה
19	—	—	—	—	—	ז. האוודנציה של קיום העולם כלא־מופתית; הכללתה בערעור הקארטזיאני
22	—	—	—	—	—	ח. ה־ <i>ego cogito</i> כסובייקטיביות טראנסצנדנטאלית
25	—	—	—	—	—	ט. טוח חלותה של האוודנציה המופתית של ה־"הגני"
26	—	—	—	—	—	י. הערת־אגב: היעדר המיפנה הטראנסצנדנטאלי אצל דיקארט
26	—	—	—	—	—	יא. האני הפסיכולוגי והאני הטראנסצנדנטאלי. הטראנסצנ־דנציה של העולם

	הגיון שני : חשיפת שדה הגסיון הטראנסצנדנטאלי על
29	מבניו הכוללים — — — —
29	יב. רעיון הביסוס הטראנסצנדנטאלי של ההכרה —
	יג. ההכרה שלא להידרש בשלב זה לבעיות של טחח
31	ההכרה הטראנסצנדנטאלית — — —
33	יד. זרם המחשבות. החושב והנחשב — — —
36	טו. רפלקסיה טבעית וטראנסצנדנטאלית — — —
	טז. הערת-אגב: האי החושב, כראשית הכרחית של כל
40	רפלקסיה טראנסצנדנטאלית או פסיכולוגית גרידא —
	יז. דר-צדיותו של חקר התודעה כחקר של קורילאציות.
42	כיווני התיאור. הסינתיזה כצורת-אב של התודעה —
	יח. זיהוי כצורת-יסוד של הסינתיזה. סינתיזה כוללת של
45	הזמן הטראנסצנדנטאלי — — — —
47	יט. החיים הטראנסצנדנטאליים בכוח ובפועל — — —
50	כ. ייחודו של הניתוח הטראנסצנדנטאלי — — —
54	כא. המושא האינטינציונאלי כקו מדריך טראנסצנדנטאלי —
	כב. אידיות האחרות הכוללת של כל המושאים והמשימה
57	של הבהרתה הכינונית — — — —
60	הגיון שלישי : בעיות הכינון. אמת וממשות — — —
	כג. מושג פורה יותר של כינון טראנסצנדנטאלי במונחים
60	של "תבונה" ו"אפס-תבונה" — — — —
61	כד. אחידנציה כהינתנות עצמית ומה שנגזר ממנה —
63	כה. ממשות ומעין-ממשות — — — —
64	כו. ממשות כמצטרף של אימות אוידנטי — — — —
	כז. אוידנציה רגילה ופוטנציאלית כממלאת תפקיד מכונן
65	לגבי המשמעות "מושא שישנו" — — — —
	כח. האחידנציה המונחת-מראש של התנסות בעולם. עולם
66	כמושג מצטרף לאוידנציה נסיונית מושלמת —
	כט. אזורים אונטולוגיים-חומריים ואונטולוגיים צורניים
67	כמדדי מערכות של אחידנציות טראנסצנדנטאליות —
	הגיון רביעי : בעיות הכינון של האי הטראנסצנדנ-
70	טאלי בפיתוחן — — — —
70	ל. האי הטראנסצנדנטאלי כבלתי ניתן להפרדה מחויותיו

- 71 — — — לא. האני כקוטב הזהה של החוויות
- 71 — — — לב. האני כמצע של נוהגים
- לג. האני בקונקרסיותו השלימה כמוגאדה ובעיית כינונו
- 73 — — — העצמי
- לד. ניתוח עקרוני של המיתודה הפינומינולוגית. הניתוח
- 79 — — — הטרנסצנדנטאלי כניתוח איידיטי
- 79 — — — לה. הערת-אגב על פסיכולוגיית-פנים איידטית
- לו. האיגו הטרנסצנדנטאלי כיקום של צודות חוויה
- אפשריות. ויסות חוקי-מהותי של האפשרות-ביחד של
- 80 — — — החוויות בקיום-בבת-אחת ובוה-אחר-זה
- 81 — — — לז. הזמן כצורה אוניברסאלית של כל התהוות איגולוגית
- 82 — — — לח. התהוות פעילה וסבילה
- 82 — — — לט. ההחבר כעקרון ההתהוות הסבילה
- 88 — — — מ. המעבר אל שאלת האידיאליזם הטרנסצנדנטאלי
- מא. הפיענוח העצמי הפינומינולוגי ממש של ה- *ego cogito*
- 90 — — — כאידיאליזם טראנסצנדנטאלי

הגיון חמישי: חישוף אזור הישות הטרנסצנדנטאלית כבינסובייקטיביות מוגאדולוגית

- 97 — — — מב. הצגת הבעיה של התנסות-בזר כתשובה לערעור בדבר
- 97 — — — הסוליפיסטים
- מג. אופן ההינתנות הנואימאטית-אונטית של הזולת כקר-
- 99 מדרך טראנסצנדנטאלי לתורת הכינון של ההתנסות-בזר
- 101 — — — מד. צמצום הנסיון הטרנסצנדנטאלי לתחום העצמיות
- מה. האיגו הטרנסצנדנטאלי והאפרצפציה העצמית
- 108 — — — המצוצמת כאדם פסיכופיסי
- 109 — — — מו. העצמיות כתחום הפועל והבכוח של זרם החוויות
- מז. המושא האינטנציונאלי כשייך לקונקרסיות המוגאדית
- 112 — — — המליאה. טראנסצנדנציה אימאננטית ועולם דאשוני
- מח. הטרנסצנדנציה של העולם האובייקטיבי כשייכת
- 114 לרובד גבוה יותר מזה של הטרנסצנדנציה הראשונית
- מט. הטרמת מהלך הפיענוח האינטנציונאלי של ההתנסות
- 116 — — — בור

	נ. התכונות הביניים של ההתנסות־בזר כ"ניכוח" (אפר־
118	צפציה אנאלוגית) — — — —
122	נא. "ויוג" כמרכיב מכונן באורח החברי של התנסות־בזר
124	נב. ניכוח כסוג של נסיון בעל סגנון אימות משלו —
126	נג. האפשרויות שבתחום הראשוני ותפקידן הכינוני בתפיסת
126	האחר — — — —
128	נד. פיענוחה של משמעות הניכוח שבהתנסות־בזר —
	נה. סוציאליזאציה של המונאדות והצורה הראשונה של
131	האובייקטיביות : הטבע הבינסובייקטיבי — —
	נו. כינון השלב הגבוה יותר של השותפות הבינומנאדו־
139	לוגית — — — —
	נז. ההקבלה בין הפיענוח הפנים־נפשי לזה האיגולוגי־
142	טראנסצנדנטאלי, והבהרתה — — — —
	נח. בעיות האנאליטיקה האינטנציונאלית של השותפויות
143	הבינסובייקטיביות הגבוהות יותר. אני והעולם הסובב
	נט. פיענוח אונטולוגי ומעמדו במכלול הפינומינולוגיה הט־
148	ראנסצנדנטאלית־כינונית — — — —
151	ס. תוצאות מיטאפיסיות של פיענוח ההתנסות־בזר —
	סא. הבעיות המסורתיות של "התהוות פסיכולוגית"
154	והבהרתן הפינומינולוגית — — — —
161	סב. סקירת אופיו הכללי של פיענוח ההתנסות־בזר —
166	ס י כ ו ם — — — —
	סג. תפקידה של ביקורת הנסיון וההכרה הטראנסצנדנ־
167	טאליים — — — —
173	מפתח השמות והעניינים — — — —

אדמונד הוסרל ומקורות הפינומינולוגיה

הספר "הגיונות קארטזיאניים" הוא ביטוי בשל לתפיסתו הפי-
לוסופית של אדמונד הוסרל. תפיסה זו יש מכנים אותה
"פינומינולוגיה" ויש משייכים אותה לאסכולה בשם זה,
החורגת מעבר לתחומה של משנת יחיד. אלה ואלה אינם בלתי-
צודקים. האסכולה הפינומינולוגית, מן החשובות ביותר ורבות
ההשפעה בפילוסופיה של המאה העשרים, מקיפה לא מעט
הוגים עצמאיים, שלא יהיה זה נכון להגדירם כחסידיו של
הוסרל או כממשיכי דרכו בלבד. אבל האמת היא, כי רק
הוסרל, ניתן להגיד עליו, לא זו בלבד כי (א) זיהה הראשון את
המיתודה הפילוסופית עם הפינומינולוגיה, אלא גם (ב) תרם
את התרומה המכרעת לפיתוחה ולביסוסה של דרך זו של
התפלספות; (ג) העניק למושג הפינומינולוגיה פירוש ראדי-
קאלי; וכן (ד) לא נרתע — בשלב מאוחר יותר — מלהסיק
מפירושו זה מסקנות מרחיקות לכת לגבי בעיות פילוסופיות
מסורתיות, שאף אלה שראו את עצמם כפינומינולוגים לכל דבר
לא סמכו ידם עליהן. לאור מצב זה ניטיב אולי לעשות אם
נבחין בין הפינומינולוגיה כפי שנתפרשה ועוצבה על ידי
הוסרל — "פינומינולוגיה" במובנו המצומצם של מונח זה —
לבין הפינומינולוגיה כפי שהיא משתקפת בכתביהם של הוגים
מבני דורו של הוסרל ואחריו, שסיגלו לעצמם כמה מעיקרי
תפיסתו, אך פיתחום בדרך משלהם, בבטלם את שאר דרישותיה
של המיתודה ההוסרליאנית (כגון מאכס שלר, אלכסנדר פפנדר,
ניקולאי הארטמן, מארטין היידגר, מוריס מרלו-פונטי, פול ריקר,
רומאן אינגארדן, אלפרד שוץ, נתן רוטנשטרייך ואחרים). זה
יוכל להיחשב כמובנו הרחב יותר של המונח האמור.

מקורות הפיננומינולוגיה

בדברי מבוא אלה ישמש לנו המונח "פיננומינולוגיה" במובנו המצומצם. נבקש להתחקות על מקורות צמיחתה של הפיננומינולוגיה במובן זה, ולעמוד על עיקריה כדרך סגולית של התפלספות. הכל כדי להקל על המעיין את הבנת הספר. שתרגומו העברי מתפרסם כאן לראשונה. נשלים את התיאור בפרטים מתולדות עזבונו הספרותי־פילוסופי של הוסרל, ובהערות אחדות על נוסח התרגום.

א. שלב ראשון: חקר יסודות המאתימאטיקה

אדמונד הוסרל נולד ב־8 באפריל 1859, בעיירה פרוסניץ שבמוראוויה (עתה צ'כוסלובאקיה), במשפחה יהודית. בהיותו בן כ"ח המיר את דתו, והכניס ראשו בעולה של הכנסייה הפרוטסטנטית. באותה שנה עצמה נתמנה על־ידי אוניברסיטת האלה שבגרמניה כ־Privatdozent (מרצה מופר, שמשכורתו באה לו מתשלומי התלמידים) לפילוסופיה. קדמו לכך כעשר שנים של לימודים באוניברסיטאות לייפציג, ברלין ווינה. תחום התמחותו היתה המאתימאטיקה, אך הוא למד גם פסיקה, פילוסופיה, פסיכולוגיה ומקצועות אחרים. מוריו היו המאתימאטיקאים ידועי־השם ויארשטראס (Weierstrass) וקרונקר (Kronecker). לאחר שהכין עבודת דוקטור במקצוע זה בהזדרכתו של ויארשטראס, עבד גם זמן־מה כעוזרו בהוראה. בתקופה היא (שנות השמונים המוקדמות), ובייחוד לאחר שנודעו חידושי של גיאורג קאנטור, התחולל בקרב המאתימאטיקאים ויכוח ער על יסודותיה של האריתמטיקה. ויכוח זה משך את תשומת־לבו של הוסרל הצעיר. בהזדמנות זו, כנראה, נתברר לו, כי נושא התעניינותו העיקרי איננה כל כך המאתימאטיקה עצמה כמו חקר יסודותיה של זו, עיסוק פילוסופי לפי מהותו. הוא עקר לוינה כדי לשמוע (במשך השנים 1884—1886) תורה מפיו של

מקורות הפינומינולוגיה

הפילוסוף פראנץ ברנטאנו. תורה זו שמרכזה הנסיון להשתמש בשיקולים פסיכולוגיים לגיבוש מיתודה פילוסופית חדשה, השפיעה השפעה מכרעת על דרכו של הוסרל בפילוסופיה. תחילה היתה זו השפעה ישירה: הוסרל ניסה ליישם את כלי הניתוח הפסיכולוגיסטי נוסח ברנטאנו לחקר יסודות המאטי-מאטיקה. פריו של נסיון זה החיבור "על מושג המספר", שהוסרל הגישו לאוניברסיטת האלה לשם קבלת המינוי, והרחיבו לאחר-מכן כדי כרך א' של ספר הבכורה שלו "הפילוסופיה של האריתמטיקה", שיצא לאור בשנת 1891.

בספרו הראשון התפלמס הוסרל, בין השאר, עם גוטלוב פֶרְגֶה (Frege), מגדולי הלוגיקנים בזמן החדש, שיזם את הכיוון הלוגי בחקר יסודות המאטימאטיקה. תשובתו של פֶרְגֶה לא בוששה לבוא. במאמר ביקורת מקיף על "הפילוסופיה של האריתמטיקה" ערך התקפה נמרצת על גישתו הפסיכולוגיסטית של הוסרל. אחת מטענותיו של פֶרְגֶה היתה, כי הפסיכולוגיזם מערבל, שלא כדיון, אקט עם מושאו של אותו אקט; אקט בתודעתו של פלוני העוסק במאטימאטיקה — ההוגה מספר או יחס בין מספרים; מוכיח תכונה של תבנית וכו' — עם מושאו המאטימאטי של אותו אקט. האקט הוא אמנם אירוע נפשי, ותיאורו וניתוחו עניינו של הפסיכולוג הם. לא כן מושאו של אותו אקט: המספר, היחס בין מספרים, המשפט הגיאומטרי. הללו אינם אירועים כלל; הם אל-זמניים ובלתי-תלויים לחלוטין בריבוי האקטים הנפשיים שבהם מתייחסים בני אדם לכל אחד מהם במחשבתם. אין הפסיכולוג בתור כזה מסוגל להגיד דבר על מושאים אלה; אין הם גושא לחקירה פסיכולוגית כלל. אם מישהו עשוי לתהות על טבעם מבחינה פילוסופית, הרי זה הלוגיקן; עניינו של זה להגדיר את מושגי היסוד המאטימאטיים במונחים לוגיים, ובמובן רחב יותר — לזרות אור על מקור

תוקפן של התורות המאתימאטיות, שהן תורות דידוקטיביות, על ידי הבהרת המיבנה הלוגי של תורה דידוקטיבית בכלל. ביקורתו הנוקבת של פרגה עשתה את שלה. הוסרל קיבל את הטענה, כי יש פגם חמור בפסיכולוגיזם, שירשו מברנטאנו ושהיה מנת חלקם של הוגים רבים מבני דורו. ברם, הוא לא השתכנע די-צורכו, כי הדרך האחרת, המוצעת על ידי פרגה, תיכון לפתרון הבעיות הפילוסופיות, שהוא מעוניין בהן. ניצב הוא בפני דילמה: פסיכולוגיזם מזה ולוגיציזם מזה. לא יהיה בכך משום הגזמה אם נגיד, כי שארית תקופת עבודתו באוני-ברסיטת האלה (1887—1901) עברה עליו במאמצים להתגבר על דילמה זו, ולגבש לו דרך של התפלספות נקיה מפגמיהן וממיגבלותיהן של מורשת מורו ושל יוזמת מבקרו כאחת. מאמצים אלה נשאו פרי בדמות ספרו השני של הוסרל — והראשון שעורר באורח כמעט מידי הדים נרחבים בעולמה של פילוסופיית היבשת — *Logische Untersuchungen* ("מח-קרים לוגיים"). כרך ראשון של ספר זה ראה אור ב-1900 והשני שנה אחת לאחר-מכן. בשנה היא העתיק את מקום תלמודו לאוניברסיטת גטינגן (Göttingen), שם נשאר עד 1916, והגיע למעמד של פרופיסור.

בהופעת "המחקרים הלוגיים" ניתן לראות את שעת לידתה של הפיננומינולוגיה ההוסרליאנית. אם להשקיף על מהלך הרעיונות בספר זה כעל תגובה לטיעונו הביקורתי של פרגה, אף כי אין שם התייחסות ישירה לטיעון זה, ניתן להציגו בקווים כלליים כדלקמן.

צודקת ביקורתו של פרגה באשר לפגימותו של הפסיכולוגיזם ככלי ניתוח לחקר יסודות המאתימאטיקה, ויש לקבל בשתי ידיים את האבחנה בין אקט למושאו. ואולם הצעתו החיובית של פרגה — ההצעה בדבר הפיענוח הלוגי של המושגים המא-

מקורות הפינומינולוגיה

תימאטיים — אין בה כדי להועיל, מן הסיבה הפשוטה, כי מושגי הלוגיקה, שבאמצעותם מבקש פרגה לפענח את מושגי המאטימאטיקה, טעונים פיענוח פילוסופי אף הם. מבחינה זו הלוגיקה והמאטימאטיקה מצויות בסירה אחת. עלינו לחפש הקשר רחב יותר של ניתוח, שבתוכו יסתברו לנו המושגים של שתיהן גם יחד. יתר-על-כן, אותה אבחנה בין האקט שבתודעה לבין מושאו, היתה אמנם מועילה בטיעון נגד הפסיכולוגיזם, אך משמפנים את המבט הביקורתי לאבחנה זו עצמה מתגלה כי היא רחוקה מלהיות ברורה; היא טעונה הסבר שיטתי, וזה מצריך את הרחבת הקשר הדיון אל מעבר לפסיכולוגיזם וללוגיציזם.

כצעד ראשון בהרחבת הקשר זו יהא עלינו להכיר בעובדה, כי אמנם חשובה מאוד האבחנה בין המושא והאקט, אך אין יסוד — מבחינה פילוסופית כללית — להפריד בין השניים, להתרכז באחד מהם בלבד, היינו במושא, ואילו את חקר המתייחס האחר — האקט — להותיר לפסיכולוג. עלינו לראות יחידה זו של האקט ומושאו, כמערכת, ולנסות לחוקרה בתור כזאת. הנה מעידה דרכו של פרגה, כי יש חשיבות לחקר היחסים ('האופקיים') בין סוגים שונים של מושאים, מאטימאטיים מזה ולוגיים מזה. אין להוציא מכלל אפשרות את חקר היחסים ('האנכיים') בין סוגים שונים של מושאים מזה לבין סוגי האקטים המקבילים להם מזה, חקר שהפסיכולוג אינו מעוניין בו. בניסוח שלפנינו אין זה אלא שיקול מיתודי גרידא, מעין היפותיזת-עבודה. אך הוסרל הרשה לעצמו להיות מודרך על ידי שיקול מיתודי זה בחקירותיו והתוצאות היו, כפי שסבר, מסעירות. השיקול הובילו מביקורת הפסיכולוגיזם, סוגיה ספציפית לעת-מצוא, אל ביקורת הנומינאליזם ובעיית ההפשטה והכלליות, ששורשיהן בקרקע הדיון הפילוסופי עמוקים הרבה יותר. בניתוח